

№ 34.

Warszawa, dn. 20 sierpnia 1932 r.

Ogóln. zbioru № 541.

TREŚĆ NUMERU:

Ś. p. Stanisław ks. Lubomirski. — Posiedzenie Rady Polsk. Zw. Przem. Metal. — Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości o trybie postępowania w sprawach wynikłych ze stosowania rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach. — Przemysł metalowy w lipcu r. b. — Spółki akcyjne w Polsce. — Upadłość Zjednoczonych Fabryk Łączuchów. — Wiadomości z zagranicy. — Z bibliografji. — Pierwszy pokaz — Targi przemysłu perfumeryjnego w Warszawie a przemysł opakowań blaszanych. — Targi lewantyńskie w Bari. — Ceny. — Patenty.

STANISŁAW Książę LUBOMIRSKI.

Pierwszy Prezes Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych
po rozszerzeniu działalności związkowej na całą odrodzoną i zjednoczoną
Rzeczpospolitą Polską,
Członek Honorowy Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych,
Prezes Zarządu Towarzystwa Metalowego „K. Rudzki i S-ka“ Sp. Akc.,
Prezes Rady Modrzejowskich Zakładów Górniczo-Hutniczych Sp. Akc.,
Prezes Rady Fabryki Maszyn i Odlewni Orthwein, Karasiński i S-ka, Sp. Akc.,
Prezes Rady Polskich Zakładów Elektrotechnicznych Brown Boveri Sp. Akc.,
Prezes Rady Towarzystwa Akcyjnego „Kabel Polski“,
Członek Rady Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewska i Laura
Spółki Akcyjnej Górniczo-Hutniczej,
Kierownik czołowych organizacyj i placówek gospodarczych,
zgaśł dnia 17 sierpnia r. b. w Karolowych Warach.

Śmierć nagła i niespodziewana, o odwrócenie której prosimy Pana nad Pany w suplikacjach, wytrąciła z liczby przodujących działaczy polskiego życia gospodarczego Tego, który zajmował naczelne — wyjątkowe wprost — stanowisko.

Przemysł metalowy Polski szczególnie odczuwa zgon ś. p. Stanisława Lubomirskiego, który nie tylko od dziesiątków lat współdziałał w naszej gałęzi wytwórczości, bądź w kierunku rozwoju dawnych, piękną tradycją opromienionych placówek, bądź przy powstaniu nowych warsztatów pracy, takich, które w Polsce przedwojennej nie istniały a były koniecznością państwową i gospodarczą Rzeczypospolitej odrodzonej i zcalonej.

Ponadto ś. p. Zmarły szczególną sympatią darzył przemysł metalowy w szeregu licznych gałęzi życia gospodarczego, którym się poświęcał. Mając głębokie zrozumienie dla roli organizacji gospodarczych, świecił przykładem życzliwości i współpracy z temi organizacjami.

To też nie dla formy, lecz dla głębokiego szacunku i prawdziwego uznania powoływany był ś. p. Stanisław książę Lubomirski na naczelne stanowiska, i ofiarowywane Mu były wyjątkowe godności, jak ta, którą Go obdarzył w roku bieżącym zrzeszony przemysł metalowy, powołując swego dawnego Pierwszego Prezesa na pierwszego „Honorowego Członka Rady Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych“. Życzyliśmy Mu wtedy „ad multos annos“ i nikt nie mógł przypuszczać, że za kilka miesięcy zabraknie pomiędzy nami Tego pełnego życia, zawsze pogodnego, zrównoważonego, prostego, uczynnego i szlachetnego Przewodnika i Towarzysza pracy.

Przy trumnie ś. p. Stanisława Lubomirskiego stajemy pełni czci, uznania i żalu, z bólem serdecznym w sercu. Jego wyjątkową postać i działalność zachowamy nazawsze w naszym sercu i pamięci.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych

J. Jeziorański.

S. J. Okolski.

POSIEDZENIE RADY POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

W poniedziałek dn. 12 września 1932 r., o godz. 18-tej m. 30, w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ul. Traugutta № 4, odbędzie się posiedzenie Rady Związku z następującym porządkiem dziennym:

1. Uczczenie pamięci i zastąg ś. p. Stanisława ks. Lubomirskiego.
2. Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dn. 6 czerwca 1932 r.
3. Sprawozdanie dyrekcji z działalności za miesiąc: czerwiec, lipiec i sierpień r. b.
4. Stan finansowy na dzień 1 września r. b.
5. Kooptacja członków Rady.
6. Ukonstytuowanie się Rady i Zarządu: wybór prezesa, 3-ch wiceprezesów i 6 członków Zarządu.
7. Sprawozdanie członków Rady o stanie przemysłu metalowego w oddziałach i grupach zawodowych Związku.
8. Polityka ogólna hutnictwa i przemysłu metalowego przetwórczego.
9. Organizacja Grupy V-iej Centralnego Związku Polskiego Przemysłu.
10. Zmiany w liście członków Związku.
11. Sprawy bieżące.
12. Wnioski członków.

* Członkowie Rady, którzy nie będą mogli przybyć na powyższe posiedzenie, proszeni są usilnie o zakomunikowanie pisemne informacji odnośnie p. 6, które są podstawą oświadczeń składanych rządowi i wiadomości ogłaszanych w prasie o stanie przemysłu metalowego.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI O TRYBIE POSTĘPOWANIA W SPRAWACH WYNIKŁYCH ZE STOSOWANIA ROZPORZĄDZENIA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ O OGRANICZENIU NADMIERNYCH WYNAGRODZEŃ W PRZEDSIĘBIORSTWACH.

Pod powyższym tytułem ukazało się w № 70 „Dziennika Ustaw“ z dnia 16 b. m. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 sierpnia 1932 r., treści następującej:

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 sierpnia 1932 r. o trybie postępowania w sprawach, wynikłych ze stosowania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach:

Na podstawie art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 496) zarządzam co następuje:

§ 1. Powołane w niniejszym rozporządzeniu z dnia 21 czerwca 1932 r. bez bliższego określenia oznacza rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 496).

Powołane w niniejszym rozporządzeniu artykuły bez bliższego określenia oznaczają artykuły wspomnianego rozporządzenia.

§ 2. Powództwa (art. 5) i wnioski (art. 6) o ustalenie wynagrodzenia w sądzie okręgowym, w którym jest utworzony wydział handlowy, rozpoznaje wydział handlowy.

§ 3. W sprawach z powództwa o ustalenie wynagrodzenia (art. 5) mają zastosowanie odpowiednie przepisy kodeksu postępowania cywilnego (rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. — Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 651) z odchyleniami wymienionymi w §§ 4 — 11.

§ 4. Umowa stron o poddanie sporu do rozstrzygnięcia sądowni, według art. 5 niewłaściwemu, jest niedopuszczalna.

§ 5. Osobiste stawienie stron celem przesłuchania jest obowiązkowe. Jeżeli mimo wezwania z zagrożeniem skutków prawnych strony się nie stawia, sąd po sprawdzeniu dokumentów i przesłuchaniu zawiązanych świadków i biegłych ustali wyrokiem wysokość wynagrodzenia, kierując się zasadami wyrażonymi w art. 1.

§ 6. Sąd może dopuścić dowód nawet niepowołany przez strony.

§ 7. Dowód z dokumentu może być dopuszczony nawet, gdy obydwie strony się temu sprzeciwiają, a nawet, gdy strona, która się na ten dowód powołała, następnie go się zrzekła.

Strona nie może odmówić przedstawienia dokumentów.

§ 8. Dowód przeciwny co do oświadczeń, złożonych czyto w dokumencie publicznym, czy też prywatnym, nie jest wyłączony.

Dowód może być dopuszczony także na treść ustnych umów i przyrzeczeń danych przed, przy lub po sporządzeniu dokumentu, chociażby były niezgodne z dokumentem.

§ 9. Sąd dopuści dowód również na fakty, przyznane przez stronę przeciwną w przewodzie sądowym, jeżeli w związku z całością stanu faktycznego sprawy dojdzie do przekonania, że przyznanie miało na celu obejście przepisów rozporządzenia z dnia 21 czerwca 1932 r.

§ 10. Ugoda zawarta między stronami nie zwalnia sądu od dalszego postępowania i wydania wyroku, jeżeli sąd w związku z całością stanu faktycznego sprawy dojdzie do przekonania, że ugoda ta zmierza do obejścia przepisów rozporządzenia z dnia 21 czerwca 1932 r.

§ 11. W każdym stanie sprawy prokurator może wziąć udział w przewodzie sądowym; ma on prawo składania wniosków także i co do istoty sprawy, zadawania pytań stronom, świadkom i biegłym i w tym zakresie korzysta z praw strony.

Prokurator otrzymuje akta przynajmniej na trzy dni przed posiedzeniem celem dokładnego zapoznania się z sprawą.

Prokurator jest wolny od kosztów sądowych i procesowych.

§ 12. Sprawy z wniosku o ustalenie wynagrodzenia (art. 6) sąd rozpoznaje według trybu postępowania niespornego (incydentalnego), stosując także odpowiednio przepisy zawarte w §§ 4—11

§ 13. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

PRZEMYSŁ METALOWY W LIPCU R. B.

Przegląd miesięczny „Banku Gospodarstwa Krajowego“ charakteryzuje w następujący sposób sytuację przemysłu metalowego w lipcu r. b.

W ostatnich tygodniach zaznaczyło się, bardzo niewielkie zresztą, ożywienie sezonowe w niektórych działach przemysłu metalowego, pracującego na cele budownictwa. Naogół jednak położenie w tej gałęzi przemysłu pozostało bardzo trudne, a w niektórych działach, jak w fabrykach budowy lokomotyw, konstrukcyj żelaznych i mostów, stan zamówień nadal się pogarsza. Wobec niskiego stanu zatrudnienia przemysłu włókienniczego we wszystkich krajach, fabryki maszyn włókienniczych pracują słabo, nie znajdując zbytu ani w kraju, ani zagranicą. Przedsiębiorstwa włókiennicze będące w ruchu nabywają bardzo często maszyny z zakładów ulegających likwidacji, wskutek czego popyt na nowe maszyny dla włókiennictwa stale maleje. Zatrudnienie wytwórni obrabiarek zostało naogół utrzymane, głównie dzięki dostawom zagranicznym. Wiosenny sezon sprzedaży maszyn i narzędzi rolniczych był daleko gorszy niż w roku poprzednim; również sprzedaż maszyn poźniowych zapowiada się bardzo niekorzystnie. Odlewnie wykorzystują zaledwie drobną część swej normalnej zdolności wytwórczej, co wzmaga konkurencję między poszczególnymi zakładami. Tak samo fabryki śrub

i nitów mają stan zatrudnienia ograniczony. Wytwórnie drutu i gwoździ znajdują się obecnie w sezonie, zatrudnienie zakładów obniżyło się jednak więcej niż o połowę w porównaniu z rokiem ubiegłym. Nieznaczna poprawa nastąpiła ostatnio w dziale maszyn elektrycznych, dzięki zamówieniom instytucji państwowych oraz w ocynkowniach blach w związku ze wzrostem zapotrzebowania blachy dla krycia dachów.

SPÓŁKI AKCYJNE W POLSCE.

Bank Gospodarstwa Krajowego ogłosił bardzo ciekawe dane, ilustrujące stan i działalność spółek akcyjnych w Polsce. Z uwagi na poważne znaczenie informacyjne tych danych, podajemy je poniżej w obszernym streszczeniu, z uwzględnieniem cyfr, dotyczących przemysłu metalowo-maszynowego.

Spółki akcyjne, stanowiąc dla życia gospodarczego najdogodniejszy sposób gromadzenia większych kapitałów i władania nimi, zajmują poczesne miejsce w rozwoju gospodarczym Polski i działają na mocy prawa o spółkach akcyjnych, wprowadzonego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 22 marca 1926 r. (Dz. Ust. R. P. № 39 poz. 383).

W myśl prawa, założenie spółki akcyjnej odbywa się na podstawie zgłoszenia do rejestru handlowego, co stanowi przejście z dawnej zasady koncesjonowania spółek akcyjnych na system normatywny. System koncesyjny został utrzymany jedynie w odniesieniu do przedsiębiorstw mających znaczenie państwowe lub charakter użyteczności publicznej, oraz w odniesieniu do przedsiębiorstw bankowych i ubezpieczeniowych. Poza tem o specjalne zezwolenie muszą zabiegać spółki akcyjne, mające siedzibę prawną zagranicą.

Minimum kapitału zakładowego spółki akcyjnej zostało określone na 250 tys. zł, a minimalna wartość nominalna 1 akcji na 100 zł. Niższa wartość nominalna (minimum 25 zł) jest dopuszczalna jedynie w przedsiębiorstwach użyteczności publicznej. Przedsiębiorstwa bankowe i ubezpieczeniowe muszą mieć minimum kapitału od 1 000 000 do 5 000 000 zł, zależnie od miejscowości i charakteru ich działalności.

Według rejestrów handlowych w końcu 1930 r. istniało w Polsce 1580 spółek akcyjnych krajowych i 66 spółek zagranicznych. Poniższa tablica ilustruje wartość kapitałów własnych w spółkach akcyjnych według stanu w dniu 31 grudnia 1930 r. oraz wskazuje wartość kapitałów zagranicznych, zaangażowanych w tych spółkach (w milionach złotych).

Spółki czynne w Polsce

	Liczba spółek	Ogółem	Zakładowe	Rezerwowe
Ogółem	1580	4 241,6	3 435,7	805,9
w tem				
przemysł metalowy, maszynowy i elektrotechn.	172	326,6	268,9	57,7

Spółki posiadające kapitały zagraniczne

	Liczba spółek	Ogółem	w tem zagraniczne	% kapitałów zagranicznych w stosunku do kapitałów spółek czynnych posiadających kapitały zagraniczne w Polsce	
Ogółem	407	2 602,2	1 740,7	41,0	66,9
w tem					
przemysł metalowy, maszynowy i elektrotechn.	43	173,6	97,8	38,5	56,3

Z tablicy tej wynika, że kapitały zakładowe spółek akcyjnych wynosiły w końcu 1930 r. 3 435,7 milj. zł, a rezerwy 805,9 milj. zł. Dodać trzeba, że największa suma kapitałów akcyjnych jest zaangażowana w przemyśle włókienniczym (622,6 milj. zł), następnie w hutnictwie (570,5 milj. zł), górnictwie (naftowym 255,2, w innym 428,7 milj. zł), oraz w przemyśle metalowym, maszynowym i elektrotechnicznym (326,6 milj. zł).

Z porównania liczb, odnoszących się do spółek posiadających kapitały zagraniczne, z liczbami, odnoszącymi się do wszystkich spółek czynnych, widzimy, że zaledwie 407 spółek, czyli 25,7% jest związanych z kapitałem zagranicznym. Natomiast kapitał przypadający na te spółki stanowi 63,5% kapitałów wszystkich spółek akcyjnych. Liczby te wykazują, że kapitał zagraniczny współpracuje z niewielką liczbą przedsiębiorstw, ale reprezentujących największą siłę gospodarczą. Udział kapitałów zagranicznych w krajowych spółkach akcyjnych wynosi 41,0% w stosunku do kapitałów wszystkich spółek, a 66,9 w stosunku do kapitałów spółek, w których współpracuje kapitał zagraniczny. Najwyższy odsetek kapitału zagranicznego wykazuje hutnictwo, gazownie, elektrownie, górnictwo i przemysł chemiczny. We wszystkich tych grupach udział zagranicy przekracza 50% kapitałów zainwestowanych w spółkach akcyjnych odnośnej branży.

Poza kapitałami własnymi na siłę gospodarczą przedsiębiorstw składają się kapitały obce (zobowiązania — pozycje wierzycieli po stronie biernej bilansu), które dane przedsiębiorstwo dysponuje. Zobowiązania te na koniec 1930 roku przedstawiały się następująco (w milj. złotych):

Grupy	Ogółem	w tem z tytułu kredytów gotówk. zagranicznych	%
Ogółem z bankami .	5 451,6	1 938 0	35,5
w tem			
hutnictwo	421,4	314,1	74,5
przemysł metalowy, maszynowy i elektrotechniczny . .	416,8	124,9	30,0

Jak widać z tego zestawienia, udział zagranicy z tytułu samych tylko kredytów gotówkowych, t. j. bez uwzględnienia krótkoterminowych zobowiązań za sprowadzone z zagranicy towary, wynosi 35,5%, a w hutnictwie nawet 70%. Podkreślić trzeba, że 1619,7 milj. zł jest umieszczone w 299 spółkach akcyjnych. Tak mała liczba spółek, dysponująca tak znaczną sumą kapitałów obcych, świadczy o tem, że zagraniczne kredyty gotówkowe spółek akcyjnych mają wybitny charakter kredytów międzykoncepcyjnych. Kredyty te, w pewnej części długoterminowe, przeważnie nie mają uregulowanych terminów płatności, wobec czego ich znaczenie gospodarcze jest niemal takie same, jak kapitałów zainwestowanych w postaci udziałów. W ogólnej sumie zobowiązań, zobowiązania wobec zagranicy odgrywają największą rolę w górnictwie naftowym i w hutnictwie, a następnie w gazowniach i elektrowniach, w przedsiębiorstwach komunikacyjnych, w przemyśle chemicznym, cukrowniczym i drzewnym. Szeregując kapitały zagraniczne ułożone w polskich spółkach akcyjnych według ich przynależności państwowej, otrzymujemy następujące zestawienie:

Przynależność państwo- wa kapitałów	Kapitały zakładowe i rezerwowe		Zobowiązania
	Liczba spółek	Miljony złotych	
Ogółem	407	1 740,7	1 619,7
Stany Zjednoczone	25	411,1	237,5
Francja	75	408,0	157,1
Niemcy	95	298,8	235,8
Belgia	46	195,5	101,8
Wielka Brytania	60	93,5	248,3
Austria	80	83,9	137,6
Szwajcaria	47	76,4	143,9
Czechosłowacja	28	64,2	32,1
Holandja	31	51,2	190,2
Szwecja	13	21,6	61,1
Inne	50	36,5	74,3

W największej liczbie spółek występują kapitały niemieckie i austriackie. W dużej części pochodzą one z czasów przedwojennych. Kapitał niemiecki najsilniej jest zaangażowany w hutnictwie, górnictwie oraz gazowniach i elektrowniach. Kapitał austriacki pracuje niemal we wszystkich branżach, przyczem najsilniej jest reprezentowany w bankowości, a następnie w górnictwie naftowym, w przemyśle włókienniczym, maszynowym i elektrotechnicznym. W przeciwieństwie do kapitałów niemieckich i austriackich najbardziej skoncentrowany jest kapitał amerykański, który ma ulokowane znaczne sumy zaledwie w 25 spółkach. Zgórą $\frac{3}{4}$ kapitałów amerykańskich przypada na hutnictwo, a reszta na przemysł chemiczny, górnictwo naftowe i banki. Kapitał francuski blisko połowę ulokował w górnictwie naftowym, a pozatem w górnictwie węglowym, hutnictwie, bankach, przemyśle włókienniczym i papierniczym. Kapitał brytyjski czynnie jest zaangażowany głównie w przemyśle włókienniczym i chemicznym; pracuje on jednak w znacznie większej mierze w formie kredytów, z których połowa przypada na cukrownictwo, a reszta na przemysł włókienniczy i komunikacyjny. Kapitał belgijski najsilniej jest reprezentowany w przemyśle elektrycznym i komunikacyjnym, a pozatem w hutnictwie i przemyśle chemicznym. Kapitał holenderski pracuje w przemysłach maszynowym, elektrotechnicznym, włókienniczym i cukrowniczym. Kapitał szwedzki angażuje się głównie w przedsiębiorstwach telefonicznych, zaś kapitał szwajcarski najsilniej zaangażowany jest w przemyśle chemicznym, a pozatem w elektrowniach i górnictwie.

Spółki akcyjne zagraniczne pracujące w Polsce reprezentowały w końcu 1930 r. około 550 milj. zł kapitałów, zaangażowanych zarówno jako kapitał stały, jak i obroty (bez kredytów oddziałów banków zagranicznych). Niektóre z nich pracują wyłącznie w Polsce, posiadając jedynie zarząd zagranicą, a inne są oddziałami przedsiębiorstw pracujących zagranicą. Wysokość kapitałów zaangażowanych w Polsce w zagranicznych spółkach akcyjnych podaje poniższe zestawienie (w milionach złotych):

*Kapitały przeznaczone na działalność
w Polsce*

	Liczba spółek	Ogółem	Zobowiązania			
			Zakła- dowe	Rezerwy oddziałów	Kredyty centrall gotówk. towar.	
Ogółem	62	549,3	230,5	117,6	106,8	94,4
w tem						
Hutnictwo	2	124,8	99,0	19,4	6,4	—
Przemysł metalo- wy, maszynowy i elektrotechn.	7	22,3	10,4	1,2	8,9	1,8

Poza 62 spółkami, objętymi powyższą tablicą, działają w Polsce 4 spółki zagraniczne, które, będąc tylko biurami sprzedaży, nie posiadają kapitałów, przeznaczonych na działalność w Polsce.

Na szczególną trudność natrafia określenie rentowności spółek akcyjnych w Polsce. Z uwagi na to, że kapitał może być inwestowany zarówno w postaci udziałów w przedsiębiorstwie, jak i w postaci kredytów, udzielonych przedsiębiorstwu, zilustrowanie rentowności wyłącznie zyskami netto oraz wypłaconą dywidendą nie daje kompletnego obrazu, a brak danych co do procentów wypłacanych od kredytów, zwłaszcza międzykoncernowych, nie pozwala na ścisłe określenie rentowności. Opierając się na danych bilansowych, otrzymujemy następujący obraz stanu rentowności spółek akcyjnych w Polsce:

Spółki, które wykazały zysk netto.

Rok	Liczba spółek	Kapitały własne w milj. złotych	Zysk netto w milj. złotych	Wypłac. dywidenda	
				% kapit. włas.	Liczba spółek
1927	653	2 434,2	167,2	6,9	380
1928	691	3 508,9	208,2	5,9	420
1929	618	3 601,6	184,8	5,1	346

Spółki, które wykazały straty.

Rok	Liczba spółek	Kapitały własne w milionach złotych	S t r a t a	
			złoty	% kapitału własnego
1927	196	374,3	25,8	6,9
1928	218	677,9	44,7	6,6
1929	346	1 305,4	105,7	8,1

Tablica powyższa, z powodu braku danych, obrazuje rentowność tylko $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby spółek i około $\frac{4}{5}$ ogólnej liczby kapitałów spółek akcyjnych. Nietety, sprawozdanie nie podaje zestawienia, ilustrującego stan rentowności w poszczególnych branżach, ograniczając się do stwierdzenia, że największą skalę zysku wykazują: przemysł budowlany, składy towarowe i lombardy, ubezpieczenia, przemysł papierniczy, mineralny, spożywczy i metalowy. Natomiast straty najsilniej dotyczą przemysł drzewny, następnie maszynowy i elektrotechniczny, przedsiębiorstwa transportowe, ubezpieczeniowe i przemysł budowlany.

Z powyższego zestawienia wynika, że duża część spółek, mimo wykazywania zysków, nie wypłaca dywidendy, przelewając ją całkowicie na powiększenie rezerw. Proces ten tłumaczy się przede wszystkim tem, że spółki akcyjne w Polsce, po zniszczeniu kapitałów w ciągu wojny i następnie w okresie inflacyjnym, nie wyszły jeszcze ze stadjum odtwarzania kapitałów, które z zewnątrz, z powodu niedostatku kapitałów w Polsce, są trudne do uzyskania. Z tego powodu wiele przedsiębiorstw nie wypłaca przez szereg lat dywidend. Dzięki tej przeczności, spółki akcyjne wykazują dużą wytrzymałość w okresie złej konjunktury.

**UPADŁOŚĆ ZJEDNOCZONYCH FABRYK
ŁAŃCUCHÓW.**

W № 33 „Przemysłu Metalowego“ zamieściliśmy notatkę o poddaniu się pod nadzór sądowy Kartelu Łańcuchów. Obecnie prostujemy tę wiadomość, gdyż jak wynika z zamieszczonego poniżej ogłoszenia „Monitora Polskiego“ № 83 Kartel Łańcuchów ogłosił upadłość.

Co do majątku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Zjednoczone Fabryki Łańcuchów, z siedzibą w Katowicach, wdraża się z dniem dzisiejszym, t. j. z dniem 30 lipca 1932 r., o godz. 13 po południu postępowanie upadłościowe, ponieważ jest ona niewypłacalna, oraz nadmiernie zadłużona. Zarządcą masy upadłościowej mianuje się Jana Nowakowskiego z Katowic, ul. Mieleckiego 8. Wierzytelności należy zgłaszać w Sądzie najpóźniej do dnia 15.10.1932 r., przyczem zaznacza się, że niezgłoszenie wierzytelności do dnia powyższego, pociąga za sobą ponoszenie kosztów osobnego terminu do sprawdzania § 142 ord. upadł. Przy zgłoszeniach należy dołączyć środki dowodowe z dokumentów lub tychże odpisy. Termin do powzięcia uchwały, czy mianowany zarządca ma pozostać, dalej celem ustanowienia wydziału wierzyteli, a także celem powzięcia uchwały co do kwestyj, wymienionych w § 132 ord. upadł., wyznacza się na dzień 25 sierpnia 1932 r. o godz. 10 przed poł., zaś celem zbadania zgłoszonych wierzytelności na dzień 15 listopada 1932 r., o godz. 10 przed połudn., pokój Nr. 58.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Z działalności karteli międzynarodowych w przemyśle żelaznym. Sprawozdania karteli międzynarodowych w przemyśle żelaznym wykazują w ostatnich czasach znaczny spadek obrotów, który nie kompensuje się utrzymaniem cennika na ogół niezmiennym poziomie.

I tak „Międzynarodowy Kartel Żelaza na Drut“ pracuje przy wyzyskaniu zaledwie 8% swej zasadniczej kwoty eksportowej.

„Irma“ — Międzynarodowy Kartel Szyn wykazuje obroty eksportowe w granicach 8 — 10% normalnych.

Międzynarodowy Kartel Rur pracuje przy wyzyskaniu 10 — 12% normalnych możliwości eksportowych. Położenie tego kartelu jest szczególnie trudne, gdyż cały szereg kupców z Hamburga, Londynu i Brukseli oferuje rury po cenach niższych od kartelowych. Pochodzenie tych rur trudno jest ustalić.

„Iweco“ — Kartel Drutu Ciągnionego pracuje lepiej, co zawdzięczać trzeba prowadzeniu umiejętnej polityki cennikowej.

Słabą stroną karteli międzynarodowych w dziale żelaznym jest brak należytej organizacji sprzedaży. Temu też przypisać trzeba upadek Międzynarodowego Kartelu Stali, którego mimo wysiłków nie udało się do tej pory odbudować.

W kołach zbliżonych do karteli międzynarodowych panuje przekonanie, że dalszy rozwój kartelizacji pójdzie w kierunku tworzenia organizacji typu syndykatowego, gdyż tylko posiadanie własnych biur sprzedaży, zdolnych szybko reagować na zmienną koniunkturę rynkową, pozwoli na utrzymywanie polityki karteli międzynarodowych na właściwej drodze.

Podając powyższe wiadomości, należy z obowiązku sprawozdawczego donieść o zakończeniu prac, jakie przeprowadzone były przez Komisję Ekspertów dla spraw kartelowych przy Lidze Narodów. Wynikiem tych prac jest ogłoszona nakładem firmy Carl Heymann w Berlinie rozprawa C. Lammera pod tytułem „Zur Frage der Internationalen Kartellierung“.

Komisja wypowiedziała się przeciw dość teraz rozpowszechnionej opinii, jakoby kartele ponosiły winę za przeżywaną obecnie kryzys. Natomiast podkreśla, że jest rzeczą bardzo wskazaną, aby międzynarodowe kartele, które powinny stanowić poważne udogodnienia w rozwoju handlu międzynarodowego

i które mogą przynieść duże ułatwienie dla całokształtu polityki celnej, poddane były kontroli zainteresowanych w poszczególnych kartelach państw.

Konsorcja przymusowe we Włoszech. W dniu 25 lipca r. b. opublikowany został we Włoszech tekst ustawy o tworzeniu i funkcjonowaniu konsorcjów pomiędzy jednostkami gospodarczymi o pokrewnej dziedzinie działalności. Ustawa ta postanawia, że na wniosek szefa rządu dekretem królewskim może być utworzone obowiązkowe konsorcjum między prowadzącymi tę samą gałąź działalności gospodarczej w celu zorganizowania i uzgodnienia produkcji i zbytu. Zarządzenie takie może być wydane, o ile odnośne życzenie wyrażone zostanie przez przedsiębiorstwo, stanowiące w ostatnim trzechleciu 85% produkcji danego artykułu, względnie 70% produkcji, w którym to wypadku konieczne jest zgłoszenie również 70% ilości zainteresowanych przedsiębiorstw. Dla utworzenia konsorcjów producentów rolnych wystarczające będzie życzenie, wyrażone przez przedsiębiorstwa, obejmujące 70% produkcji. Czas trwania konsorcjów przymusowych nie może przekraczać lat 5.

Węgierski przemysł metalowo-maszynowy w 1931 roku. Węgierska Izba Handlowo-Przemysłowa nadesłała nam ciekawą książkę, zawierającą szczegółowe informacje o położeniu węgierskiego handlu i przemysłu w 1931 roku (Ungarns Handel und Industrie im Jahre 1931). Z książki tej czerpiemy informacje, dotyczące sytuacji węgierskiego przemysłu metalowego i maszynowego w 1931 r.

W przemyśle żelaznym i maszynowym nastąpiło w 1931 roku dalsze pogorszenie. Porównując rezultaty prac w tym roku z wynikiem 1930 roku, otrzymujemy następujące zestawienie (w milionach pengö):

Zatrudnienie		Produkcja		Eksport	
1930 r.	1931 r.	1930 r.	1931 r.	1930 r.	1931 r.
49 480	40 350	362 4	251,0	74,4	55,9

Handel zagraniczny przemysłu metalowo-maszynowego kształtował się w 1931 roku w sposób następujący:

	1931 rok		1930 rok	
	q	tys. pengö	q	tys. pengö
przywóz	545 581	31 176	548 238	48 321
wywóz	944 102	23 514	1 059 506	33 713

Jak widać, obroty handlu zagranicznego zmniejszyły się w 1931 r. o 27344 tys. pengö, natomiast saldo poprawiło się znacznie, gdyż deficyt spadł z 15 milionów na 8 milionów pengö.

Zatrudnienie przemysłu maszynowego wykazało w 1931 roku zmniejszenie o 17,8%. W poszczególnych działach przemysłu maszynowego sytuacja przedstawiała się w sposób następujący.

W dziale budowy kotłów stan zatrudnienia nie uległ pogorszeniu, a fabryki pracują przy wyzyskaniu 85% swoich możliwości. W fabrykach parowozów zdołano wyzyskać tylko 35% możliwości. W dziale pomp i kompresorów panowała zupełna cisza. Przypisać to trzeba po części złej koniunkturze, a częściowo także i przemianom, jakie zaszły w strukturze tego działu produkcji, gdzie concern państwowy przejął czołową fabrykę pomp i kompresorów.

Bardzo niekorzystnie przedstawia się sytuacja fabryk maszyn rolniczych, gdzie z wyjątkiem drobnych transakcyj w dziale pługów, bron i t. p. panowała zupełna cisza. Również ciężko przedstawiała się sytuacja w dziale fabryk obrabiarek, które z trudem opierają się wzmożonej konkurencji zagranicznej. W dziale narzędzi obroty wykazują spadek o 30%, a w dziale żelaznych materiałów budowlanych obroty zmniejszyły się o 50%. W dziale gwoździ obroty rynku wewnętrznego wykazują zmniejszenie o 10%, natomiast eksport zmniejszył się o 50%. Podobnie przedstawia się sytuacja w dziale śrub, gdzie zanotować trzeba bardzo znaczny spadek cennika.

Sytuacja gospodarcza w Stanach Zjednoczonych A. P. Według informacji podanych przez „Iron Age” sytuacja w dziale zamówień na żelazo i stal uległa lekkiej poprawie. Mimo to produkcja stali wynosi tylko 16% normalnej zdolności produkcyjnej. Aczkolwiek polepszenie się sytuacji na rynku przemysłowym jest bardzo niewielkie, pozwala ono przypuszczać, że poziom najniższy kryzysu został już osiągnięty, i prawdopodobnie nastąpi wkrótce zwrot ku poprawie. Przedewszystkiem spodziewane jest ożywienie sezonowe w nadchodzącej jesieni.

Ceny na surowce nieco zwyżkują. W dziale produkcji samochodów widać lekką poprawę. Chevrolet wyprodukował w lipcu 30 000 wozów zamiast projektowanych 25 000; Ford utrzymuje swoją produkcję na stałym mniej więcej poziomie około 85 000 wozów miesięcznie; Hudson wypuszcza na rynek swój nowy model samochodu.

W związku z budową projektowanych nowych wielkich konstrukcyj spodziewane jest zapotrzebowanie na około jednego miliona tonn stali.

Wzrost eksportu złomu ze Stanów Zjednoczonych. Niemal połowę eksportu żelaza i stali ze Stanów Zjednoczonych stanowi w ostatnich czasach złom. Eksport złomu w I półroczu r. b. wyniósł 115 000 tonn, czyli o 51 000 tonn więcej, aniżeli w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w ostatnich miesiącach zwiększył się eksport złomu do Europy. Poważne ilości złomu wysłane zostały w lipcu r. b. do Polski (3 000 tonn), Włoch (5 000 tonn) i Niemiec (4 500 tonn).

Wiadomości z Norwegji. Według posiadanych przez „L'Usine Belge” informacji, eksport ferrosilicium z Norwegji wyniósł w roku 1931 około 27 milionów kilogramów. Eksport ten był nieco mniejszy od eksportu w roku 1930 i wynosił mniej więcej połowę zdolności produkcyjnej zakładów norweskich. W roku bieżącym zbyt ferrosilicium prawdopodobnie ulegnie zmniejszeniu. Ceny w roku 1931 spadły z powodu konkurencji firm, które się odłączyły od Międzynarodowego Syndykatu Ferrosilicium; obecnie zostało zawarte pomiędzy producentami porozumienie. W ostatnich latach najpoważniejszym nabywcą ferrosilicium była Rosja Sowiecka. Warunki na norweskim rynku ferrochromu są niemal identyczne; zaznaczyć tylko należy, że w związku z powiększeniem produkcji stali nierdzewnej zapotrzebowanie wzrosło zwłaszcza na wyższe gatunki.

Wahania stopy dyskontowej banków emisyjnych. Poniżej podajemy tabelkę ilustrującą wahania stopy dyskontowej banków emisyjnych w ważniejszych państwach w I półroczu roku 1932 w porównaniu z rokiem 1931:

Miesiące	Anglia		Francja		Niemcy		St. Zjedn.	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
I	3,0	6,0	2,0	2,5	5,0	7,0	2,0	3,5
II	3,0	5,0	2,0	2,5	5,0	7,0	2,0	3,0
III	3,0	3,5	2,0	2,5	5,0	6,0	2,0	3,0
IV	3,0	3,0	2,0	2,5	5,0	5,0	2,0	3,0
V	2,5	2,5	2,0	2,5	5,0	5,0	1,5	3,0
VI	2,5	2,5	2,0	2,5	7,0	5,0	1,5	2,5
VII	4,5	—	2,0	—	10,0	—	1,5	—
VIII	4,5	—	2,0	—	10,0	—	1,5	—
IX	6,0	—	2,0	—	8,0	—	1,5	—
X	6,0	—	2,5	—	8,0	—	3,5	—
XI	6,0	—	2,5	—	8,0	—	3,5	—
XII	6,0	—	2,5	—	7,0	—	3,5	—

Z BIBLIOGRAFJI.

Nakładem drezdeńskich wydawców „Theodor Steinkopff” wydawany jest cykl książek, poświęcony nauce o cieple i gospodarce cieplnej, redagowany przez Prof. A. Naegel'a, Dr.-Ing. W. Pauer'a i Prof. H. Pfützner'a. Tom IX, poświęcony sprawie siły i ciepła w rolnictwie i przemysłach rolnych, i zatytułowany „Kraft und Wärme in der Landwirtschaft und in Landwirtschaftlich-industriellen Betrieben”, opracowany jest przez p. W. Leder'a. W sześciu działach 218-o stronicowej książki opracowane są: w dziale pierwszym zasady nauki o sile i cieple i ich zastosowaniach technicznych a więc pojęcia zasadnicze, paliwa, kotły i silniki parowe, silniki spalinowe i elektryczne, oraz ekonomika ciepła. Dział drugi zawiera zastosowanie siły i ciepła w młeczarniach, dział trzeci zaś suszenie i parowanie wytworów rolnych. W następnych działach opracowano sprawę siły i ciepła w zakładach ceramicznych oraz zagadnienie torfiarstwa w rolnictwie. Dział szósty, będący zakończeniem dzieła, traktuje gospodarkę cieplną w gorzelniach rolniczych i otrzymywanie spirytusu, wódek i drożdży. Książka zaopatrzona jest w 142 rysunki, wykresy i ilustracje i w sposób jasny i zwięzły przedstawia poruszane w niej zagadnienia.

„PIERWSZY POKAZ — TARGI PRZEMYSŁU PERFUMERYJNEGO” W WARSZAWIE A PRZEMYSŁ OPAKOWAŃ BŁASZANYCH.

Ważną rolę w przemyśle perfumeryjnym odgrywają opakowania, a szczególnie opakowania blaszane, które się używa jako pudełka na puder, mydła toaletowe i do golenia, kremy, maści i t. p. Różnokolorowo zadrukowane pudełka blaszane posiadają dużą wartość reklamową, stanowiąc równocześnie opakowanie higieniczne i trwałe. Z tego powodu niemal wszystkie droższe wyroby zagranicznego przemysłu kosmetycznego sprzedawane są w opakowaniu z blachy białej. Z okazji wyżej wymienionej wystawy pożądanym byłoby organizowanie pokazu opakowań blaszanych, umożliwiając zarówno zainteresowanym fabrykom jak i szerokim kołom publiczności zapoznanie się z bogatym programem produkcji polskiego przemysłu opakowań blaszanych.

TARGI LEWANTYŃSKIE W BARI.

W czasie od 6 do 21 września r. b. odbędą się w Bari Targi Lewantyńskie, reprezentujące wszelkie artykuły, które są przedmiotem handlu między Europą Zachodnią a krajami bałkańskimi, Afryką Północną oraz Bliskim i Dalekim Wschodem.

Dział mechaniczny Targów, obejmuje: maszyny przemysłowe i silniki, narzędzia i akcesoria, przemysł metalowy i żelazny, przyrządy i aparaty naukowe, optykę i fotografię, narzę-

dzia i artykuły chirurgiczne i sanitarne, maszyny precyzyjne, aparaty i narzędzia laboratoryjne. Dział elektrotechniczny obejmuje: prądnice i transformatory elektryczne, telegraf i telefon, radiotelegrafję i radjofonję, aparaty, wprawiane w ruch zapomocą energii elektrycznej.

Targi Lewantyńskie nie ograniczają tym razem swej działalności do pokazu wyrobów, lecz organizują i ułatwiają prowadzenie układów i zawieranie transakcyj handlowych. W tym celu istnieją: urzędy stałe, jak Urząd Wymiany, udzielający wystawcom przez cały rok bezpłatnej pomocy i porad gospodarczo-handlowych, oraz urzędy utworzone na okres trwania targów, jak Wydział Handlowy, udzielający wszelkich ułatwień w zakresie zawierania transakcyj handlowych.

Pragnąc ułatwić kupcom i przemysłowcom zagranicznym wzięcie udziału w Targach, Dyrekcja Targów wprowadziła zwrot kosztów przejazdu dla tych kupców, którzy udzielią wystawcom zamówień w sumie, przewyższającej stokrotnie cenę biletu kolejowego. Wyплаты z tytułu zwrotu kosztów przejazdu będą uskuteczniiane w okresie od 12 do 24 września za okazaniem bonów, stwierdzających dokonanie transakcji kupna. Celem uzyskania tych zwrotów kupcy winni zaopatrzyć się w karty, dające jednocześnie prawo wstępu do sekcji handlowej na Targach, oraz do udziału we wszelkich poczynaniach handlowych. Książeczki, zawierające te bony za opłatą 25 lirów, będą sprzedawane w Dyrekcji Targów, w poselstwach i konsulatach italskich zagranicą oraz w Delegaturach Targów i biurach podróży.

Wystawcom i zwiedzającym Targi, będą przysługiwały następujące ulgi kolejowe: na kolejach polskich 25%, czeskosłowackich 33%, austriackich 25%, węgierskich 33%, jugosłowiańskich 50% i italskich 50%.

Oplaty za udział wynoszą:

Stoiska	Lit. 160 za m ²
Pawilony Przedziały	155 . . . . .
Miejsca	150 . . . . .
Stoiska	90 . . . . .
Hangary Przedziały	80 . . . . .
Miejsca	70 . . . . .
Miejsce na wolnem powietrzu	40 . . . . .
Wystawa na linii kolejowej	75 . . . . .
Sklepy sprzedaży	200 . . . . .
Tereny pod kioski sprzedaży	200 . . . . .

(minimum m² 20)
N. b. Za miejsca na początku kurytarzy dolicza się 20%.

Wpisowe: Udział indywidualny Lit. 10. Udział za każdą firmę reprezentowaną — Lit. 20.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 19. VIII. 1932 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	—	Miedź standard	944
Antymon	—	Ołów miękki	343
Cyna standard	4292	Nikiel	—
Cynk hutniczy	423	Rtęć	—
Miedź elektrolityczna	1068	Srebro za 1 kg	74

Cena żelaza handlowego.

Syndykat Polskich Hut Żelaznych notuje cenę zasadniczą żelaza handlowego za 1 t. franco wagon stacja Chebzie — 315 złotych + 2%.

Ceny odlewów glinowych.

Warszawskie odlewnie notują ceny surowych odlewów glinowych (aluminjowych) od 9 do 14 złotych za kilogram.

Ceny metali w Warszawie.

Dom handlowy A. Gepner notował w ostatnim tygodniu następujące ceny metali:

Cyna Banka w blokach	za kg	zł 5,20
Ołów hutniczy	"	0,70
Cynk hutniczy	"	0,80
Antymon	"	1,25
Aluminium hutnicze	"	3,80
Blacha miedziana	"	2,75—3,40
Blacha mosiężna	"	2,60—3,70
Blacha cynkowa: do krycia dachów	"	1,02—1,05
" do celów przemysłowych	"	1,07—1,10
Nikiel w kostkach	"	8,—

Cena blachy cynkowej.

Biurow Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach notuje następujące ceny blachy cynkowej:

I. Dla hurtowników przy kupnie na własny rachunek i do sprzedaży w drodze komisowej:

przy kupnie 30 t. naraz . . . . . zł. 954,50 za 1 000 kg
przy kupnie mniej niż 30 t.
od 5 t. . . . . zł. 976,— za 1 000 kg

II. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom:

zł. 1019,50 za 1 000 kg

III. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom:

zł. 1063,— za 1 000 kg

Parytet: st. kol. Chebzie.

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia Warszawska notuje od d. 1. I. 1932. następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 1 kg. franco stacja Warszawa.

Blacha żelazna ocynkowana gatunku najwyższego:

711×1 422×0,45 mm.	1 zł. 05 gr.
711×1 422×0,50 mm.	1 . 00 .
1 000×2 000×0,50 mm.	1 . 07 .

Blachy 2-go gatunku o 6% tańsze.
Ceny bez zobowiązania.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

14061. *Adolf Wendt*. Przetyczka zabezpieczająca.
14067. *Wacław Zabielski*. Podkowa z metalu i kauczuku.
14074. *Marcin Szopa*. Podkowa dla koni.
13943. *Dawid Samuel*. Wieszak blaszany do zawieszania papierowych lub podobnych przedmiotów.
13992. *Paul Louis Weiller*. Silnik spalinowy o układzie cylindrów w gwiazdę.
14065. *Ludwig Ebermann*. Stawidło wlotowo-wyjściowe do silników spalinowych.
13913. *Fabryka Śrub Toczonych Jakób Wagner*. Świeca zapłonowa do silników lotniczych.
13922. *The Stanton Ironworks Company Limited i Percy Hutchinson Wilson*. Kielichowe złącze rurowe oraz przyrząd do jego zamocowywania.
14095. *Justyn Rapijowiec*. Samoczynny zawór pływakowy.
13998. *Knorr-Bremse Aktiengesellschaft*. Przyrząd do obtaczania ostrych krawędzi obręczy kół pojazdów, toczących się po szynach.
13948. *N. V. Philips Gloeilampenfabrieken*. Sposób lutowania przedmiotów metalowych.
13951. *C. G. Funcke Sohn A. G.* Sposób wyrobu kutych wideł stalowych do celów przemysłowych lub rolniczych.
14112. *„Universelle“ Cigarettenmaschinen-Fabrik J. C. Müller & Co.* Sposób i urządzenie do wyrobu pudełek z przykrywkami.
14051. *Bates Valve Bag Corporation*. Urządzenie do wymiany cewek papieru.
14029. *Józef Grudziński*. Urządzenie do reklamy dziennej z ruchomymi napisami.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

Redakcja i Administracja: ul. Traugutta 4. Tel. 714-26.

Zakłady Graficzne Straszewiczów, Warszawa, Leszno 112.